Malmö Högskola
Lärarutbildningen
Barn unga samhälle (BUS)

Examensarbete
10 poäng/15 högskolepoäng

Åldersblandat i förskolan?
- en studie av en organisationsforms för- och nackdelar

Agemixed in nursery school ?
- a study of a organisationsmodel for and against

Veronica
Hansson

Lärarexamen 140 poäng
Barndoms- och ungdomsvetenskap
Vårterminen 2007

Handledare: Caroline Ljungberg
Examinator: Jutta Balldin

Sammanfattning

Syftet var att i denna studie behandla ämnet åldersblandat i förskolan. Syftet var att beskriva för och nackdelar med åldersblandade barngrupper i förskolan. Min undersökning bygger på rena faktastudier av litteratur samt enkäter och öppna frågor. Pedagogerna som deltagit i min enkät har erfarenheter av både åldersblandade och åldersindelade barngrupper. Resultatet i min studie pekar mot att åldersblandade barngrupper gynnar framförallt de yngre barnen. Åldersblandade barngrupper inom förskolan ser ofta bra ut på pappret, men att det i verkligheten verkar svårare att genomföra. Det gäller att man planerar verksamheten väl så att inte några åldersgrupper får sitta emellan eller glöms bort. Det är viktigt att säga att det faktiskt är många som faktiskt får en åldersblandad verksamhet att fungera väldigt bra. Fördelen med åldersblandade barngrupper är att barnen ges möjlighet att vara tillsammans med samma barn och vuxna under en längre tid och som pedagog får man då också bättre kontakt med föräldrarna och en bättre helhetssyn på barnen och dess utveckling eftersom man följer med barnen under en lång period. Man får också en ökad stabilitet och kontinuitet på förskolan.

Sökord: Förskola, Åldersblandade, Barngrupper, Åldersindelade, Gruppsammansättningar

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning…….5

1 Introduktion……...7

1.1 Syfte och frågeställningar……..8

1.2 Teoretiska utgångspunkter……9

1.3 Metod och material……9

1.4 Disposition……...10

2 Teoretiska utgångspunkter…….10

2.1 Definition av gruppsammansättningar……10

2.2 Historisk tillbakablick……..11

2.3 Vygoskijs teori om den proximala utvecklingszonen…….12

2.4 Tidigare forskning…….14

2.5 Varför åldersblandade grupper?.....16

3 Tillvägagångssätt och empirisk studie…….20

3.1 Metodval……..20

3.2 Urval och undersökningsgrupp…….21

3.3 Genomförande…….21

3.4 Presentation av emiriskt material…….22

3.5 Åldersblandad barngrupp grupp…….22

3.6 Åldersindelad barngrupp …….24

3.7 Forskningsetiska överväganden……24

3.8 Analysbeskrivning……. 25

4 Analys…… 21

4.1 Gruppsammansättningarna…….25

4.2 Det sociala och kompetenta barnet……..27

4.3 Barns utveckling och inlärning……28

4.5 Pedagogernas svar på enkät…….29

5 Diskussion och kritisk reflektion…….30

Referenlista……...32

Bilaga…….33

1. INTRODUKTION

Under ett av mina praktiktillfällen under min studietid på Malmö högskola stötte jag på arbetssättet att ha åldersblandade barngrupper. Detta innebär att barnen på avdelningen är i blandade åldrar mellan 1- 5 år. Jag fascinerades av deras positiva atmosfär och hur barnen på avdelningarna respekterade varandra och tog hänsyn till att vissa barn var minde på ett helt annat sätt än jag stött på tidigare då jag endast sett åldershomogena avdelningar. Barnen var väldigt hjälpsamma och hjälpte gärna den som var i behov av det. Man kunde ofta se barnen oberoende av ålder leka tillsammans. Vid en kontakt med min förra chef började vi prata om åldersblandade grupper och hon berättade för mig att hon var i projekt att starta just en åldersblandad avdelning på en förskola. Efter detta samtal väcktes frågan hos mig varför man går över från åldersindelade barngrupper till åldersblandade barngrupper? Vilka är fördelarna respektive nackdelarna med en sådan avdelning?

Under de år som barnen går i förskolan sker en intensiv utveckling. Grunden för ett livslångt lärande läggs under denna tid. Barnen har olika behov i olika åldrar. Den dominerande tanken är att alla barn ska bemötas på sin utvecklingsnivå viket också ställer krav på pedagogiken hos förskollärarna. Verksamheten ska vara meningsfullt planerad för alla barn och alla åldrar är därmed viktiga i förskolan. Som förskollärare ska man kunna utmana såväl ettåringarna som femåringarna. När man har barn i blandade åldrar på avdelningen är det viktigt att vara medveten om varje ålders möjligheter och begränsningar. Alla barn har rätt att vara i en miljö som stimulerar och utvecklar dem. I läroplanen för förskolan står det att förskolans uppdrag är att

> verksamheten skall vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan skall erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. (Lpfö 1998:26)

I läroplanen står även att

> förskolan skall ta till vara och utveckla barnens förmåga till ansvarskänsla och social handlingsberedskap, så att solidaritet och tolerans tidigt grundläggs. Förskolan skall uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Verksamheten skall präglas av omsorg om individen och syfta till att barnens förmåga till empati och omtanke om andra utvecklas, liksom öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. (Lpfö, 1998:25f)

Det första uppdraget som handlar om att verksamheten skall vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar är något som bör eftersträvas både i åldersblandade och åldershomogena grupper. Det är så det ska vara på alla förskolor oavsett vad man har för sorts grupper. Uppdraget som handlar om att stärka barnets medkänsla, syftar till att stärka barnens förmåga till empati och omtanke. Att detta eftersträvas på de flesta förskolor betvivlar jag inte, men är det kanske så att det på en åldersblandad avdelning är lättare att uppfylla uppdraget som handlar om den sociala biten? Barnen vistas med andra barn i olika åldrar vilket ställer särskilda krav på hänsyn och respekt för att miljön ska var gemytlig. På en åldersblandad avdelning är man i en miljö med personer i olika åldrar och olika behov, precis som det är för oss vuxna ute i till exempel arbetslivet, föreningslivet etc. Är det kanske en fördel att redan på förskolan vistas i en blandad grupp? Har kanske pedagogerna sett att barnen utvecklas olika beroende på vilken gruppindelning de gör? Det är bl.a. detta jag kommer att försöka få svar på. Den ryske psykologen Vygotskij myntade på tjugotalet uttrycket den proximala utvecklingszonen. Vygotskij menade att ett barn lär sig i samspel med omgivningen, i det sociala sammanhanget och i den kultur barnet växer upp. Jag kommer att gå lite närmare in på Vygotskij under teorikapitlet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med denna studie är att undersöka för- och nackdelar med åldersblandade barngrupper i förskolan. Avsikten är att belysa och diskutera åldersblandning som ideal i förskolan. Det är min uppfattning att det blir mer och mer vanligt med åldersblandade barngrupper. Genom de kontakter jag haft med olika förskolor i samband med praktik har jag uppfattat att det är ett ämne som är i cirkulering på förskolorna.

Jag har valt att rikta in mina frågeställningar kring frågor som rör hur det kan se ut och uppfattas på förskolorna idag. Samtidigt som jag med hjälp av den litteratur som finns kan jämföra hur åldersblandade grupper uppfattades förr och hur de uppfattas nu.

Mina frågeställningar:

- Vad menas med en åldersblandad förskola?
- Hur resonerar pedagoger kring åldersblandning kontra åldersuppdelning?
- Hur ser organisationen av förskolan ut beroende på åldersblandning respektive åldersindelning?

1.2 Teoretiska utgångspunkter

Denna studie kommer att belysa pedagogers synvinkel på åldersblandade och åldersindelade grupper i förskolan. Jag har framförallt riktat in mig på förskolan och kommer bara kort att gå in på skolan och åldersblandade klasser. Som de flesta andra undersökningsområden är gruppsammansättningars betydelse också komplext och kan ses ur flera aspekter. En barngrupp påverkas av många faktorer, bland annat hur pedagogerna ser på barnen och på hur lärandet ska stimuleras. I min analys kommer jag att ta hjälp av Vygoyskij och hans teori om den närmaste utvecklingszonen. I Teorikapitlet gör jag en kort beskrivning av teorin.

1.3 Metod och material

Min målsättning med denna studie är att få fram både för- och nackdelar med att ha åldersblandade grupper i förskolan. För att min undersökning ska kunna vara genomförbar har mitt material grundläggande utgjorts av litteratur, men även material från kvalitativa undersökningar. Dessa har utförts på två förskolor. En åldersblandad förskola, med två pedagoger som dessutom har tidigare erfarenhet med att arbeta i åldershomogena grupper, och en förskola med åldershomogena grupper, som tänker strukturera om lite och starta en åldersblandad avdelning. På den sistnämnda förskolan är det rektorn på förskolan jag intervjuat. Jag har tidigare varit i kontakt med henne och förskolan. Hon har arbetat där i många år och har en mycket bra insyn i verksamheten och i barngrupperna.

1.4 Disposition

I kapitel två tar jag upp en historisk tillbakablick på barnomsorgen. Därefter Beskriver jag Vygotskij och hans teori om den proximal a utvecklingszonen. Jag tar även upp tidigare forskning som har förekommit, bland annat från Skolverket som är relativt ny i jämförelse med de andra forskningarna jag har med i arbetet. Jag går även in lite på vad som skrivit om just åldersblandade grupper. Under kapitel tre tar jag upp tillvägagångssätt och presenterar mitt empiriska material. Kapitel fyra handlar om min analys. Kapitel fem handlar om diskussion och kritisk reflektion.

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

2.1 Definition av gruppsammansättningar

Jag vill förklara de olika benämningar på gruppindelningarna för att ge en uppfattning av vad jag pratar om i arbetet. Det finns olika former av åldersindelande grupperingar:

- **Åldershomogent samansatta grupper;** spädbarn (upp till ett och ett halvt år), koltbarn (ett och ett halvt till tre år), mellanbarn (tre till fem år) och stora barn (fem till sju år).

- **Småbarnsgrupp– och syskongrupper;** för barn under tre år och syskongrupp för barn mellan tre och sju år

- **Åldersblandade eller utvidgade syskongrupper;** blandade åldrar, ett till sju år i vissa fall har även skolbarn funnits i denna grupp som ett alternativ till fritidshem, åldersspridningen kunde alltså i vissa fall sträcka sig från ett till tolv år.
  (Sundell 1995:11f)

2.2 Historisk tillbakablick

I mitten av 1800-talet öppnades de första barnkrubborna i Sverige. Barnkrubborna var avsedda för barn från fattiga arbetarhem. Och tog emot barn i åldrarna ett till sju år. Barnkrubborna var nödhjälpsinrättningar. Verksamheten finansierades genom välgörenhet och hade mycket begränsade resurser. Leksaker existerade knappast och kraven på hygien var låga. Missförhållandena uppmärksammades av några barnläkare vid sekelskiftet. Krav ställde på bättre leksaker, bättre kost osv. Man ansåg också att spädbarnen på grund av deras infektionskänslighet, borde vistas i egna lokaler avskilda från de äldre barnen.

I slutet av 1890-talet öppnades de första barnträdgårdarna i Sverige. Barnträdgårdarna tog emot barn från fyra års ålder och barnen var där bara några timmar per dag. Deras mödrar var hemma, men man ansåg att barnen behövde pedagogisk stimulans och träffa jämnåriga kamrater.

Under senare delen av 1920- och 30-talet kom förskolan i Sverige att präglats av den framväxande utvecklingspsykologiska forskningen från främst Österrike och Tyskland. Det var framförallt Arnold Gesell och Charlotte Bühler vars barnpsykologiska forskning har haft inflytande på bland annat gruppindelningen i våra förskolor, som uppmärksammades och utgjorde en förebild (Edenhammar 1982:9ff).

Liljeström menade att den snabba inflyttningen till städerna och ökningen av enbarnsfamiljer ansågs ha minskat kontakten mellan barn i olika åldrar enligt Sundell. Detta Skulle kompenseras genom att införa åldersblandade grupper där barnen fick större valfrihet av kamrater. Yngre barn skulle stimuleras i sin språkliga utveckling och barns skillnader skulle framhållas (Sundell 1992:6ff).

Gesell och Bühler ansåg att små barn inte är gruppmogna förrän de är i tre till fyra års ålder. Gesell menade att barnen måste ha nått en viss ålder för att kunna fungera i grupp. Barnen blir först vid fyra års ålder en riktig ”social” varelse som i motsats till de mindre gärna vill leka med andra barn.

Någon som också haft inflytande när det gäller bedömningen av när små barn kan betraktas som gruppmogna och som dessutom har påverkat gruppindelningen i förskolan är Anna Freud. Hon menade att barn i grupp har mest utbyte av att vistas tillsammans med jämnåriga barn. Detta trots att hon utifrån sina barnobservationer och forskning konstaterade att konkurrensen mellan jämnåriga barn i en grupp blir större än mellan små och stora barn. Hon konstaterade även att aggressiviteten mellan jämngamla barn var större än mellan barn i olika åldrar. Anna skriver även att små barn också gärna imiterar äldre barn (Edenhammar 1981:9ff).

2.3 Vygoskijs teori om den proximala utvecklingszonen

Att barn lär sig med hjälp av vuxna eller äldre barn är väl ingen direkt nyhet. Att medvetet utnyttja det är en annan sak. Den ryske psykologen Lev Vygotskij myntade redan på tjugotalet uttrycket den proximala utvecklingszonen. Proximal kan översättas till närmsta. Vad han menade var att ett barn, med hjälp av en vuxen eller ett äldre och mer erfaret barn, kunde utföra saker som barnet annars inte skulle ha klarat av. När barnet kanske någon dag senare själv utförde det som han eller hon gjort tillsammans med en vuxen, klarade denne av uppgiften, om än inte fullt ut men dock, bättre än vad barnet kunde innan (Kärrby 1990:13f).

Vygotskij menade att ett barn lär sig i samspel med omgivningen, i det sociala sammanhanget och i den kultur barnet växer upp. Han menar att det är ett område mellan det som ett barn klarar ensam och det som samma barn klarar av att göra med hjälp av någon annan, till exempel en pedagog eller ett annat barn. När barn får hjälp av någon mer kompetent kan de utveckla mer avancerade färdigheter eller visa högre utvecklade tankar. I zonen ligger funktioner som befinner sig i utveckling. Det som är den närmaste utvecklingszonen idag kan bli den verkliga utvecklingszonen nästa dag. Inlärning sker i denna zon och är en förutsättning för utveckling. Basen i utvecklingszonen utgörs av imitation och samarbete. Meningen med imitation är att barnet tillsammans med andra barn eller pedagoger kan prestera över sin aktuelle nivå. Imitation ska därför inte ses som ett svaghetstecken från barnet utan som en signal att utvecklingsprocessen fungerar (Bråten 1998).

Hjälp och vägledning av pedagoger eller mer kompetenta barn har stor betydelse för utvecklingen av kognitiva färdigheter. Därför är det centralt att barn befinner sig med kompetenta kamrater som är hjälpsamma. Både vad barn lär sig och hur de utvecklas språkligt och kognitivt beror till stor del på mängden och kvalitén på hjälpen som finns till hands. Vygotskij ansåg att barn bör förstås som ett socialt och kollektivt väsen. Barnets samspel med omvärlden bildar basen för utveckling som individ. När barnet ställs inför utmanande uppgifter är det viktigt att pedagoger finns som stöd men att de drar sig tillbaka efteråt för att barnet själv ska få skapa sin egen kunskapsgrund genom den insikt som de fått
(Bråten 1998).

Förskolornas uppgift är att skapa möjligheter för barnen att gå från det som de redan kan till det som de inte klarar av. I aktiviteter ska man ställa högre krav på barnets färdigheter än vad de för stunden kan utföra. Vygotskij ansåg att detta var centralt och betonade att barn inte enbart skall ses utifrån den utvecklingsnivå där de befinner sig för tillfället utan från deras potentiella nivå. Samarbete med individer eller pedagoger är avgörande för att barnen ska nå den potentielle utvecklingsnivån, den finns trots allt inom räckhåll för barnen så länge de får hjälp och vägledning på vägen dit. För Vygotskij är det kompetensen som sätts i fokus i hans tankar om lek och lärande. Pedagogik och undervisning i den närmaste utvecklingszonen utgår från de processer som är under utveckling hos varje individ och skall stimulera vidare utveckling. Kort sagt skall lärandet skapa en vidare mening för barnet (Bråten 1998).

Enligt Bråten och Thurman-Moe finns tre drag i Vygotskijs teori som har betydelse för förståelsen av den proximala utvecklingszonen.

- **Holistisk undervisning**
  Kunskap kan endast ge mening och skapa motivation om den ingår som en del av helheten, därför får den inte plockas ifrån sitt naturliga sammanhang och förmedlas isolerat.

- **Medierad inlärning**
  I socialt samspel med gemensam problemlösning överförs strategier från den vuxne eller andra mer kompetenta barn till den lärande. Strategierna internaliseras och kan sedan nyttjas vid andra tillfällen. Den språkliga kommunikationen är viktig.

- **Förändring**

  Människan är aktiv, agerande med möjligheter att lära sig, utvecklas och förändra sina livsvillkor. Undervisning ansågs vara ett viktigt medel för att förändring skulle ske enligt Vygotskij (Bråten 1998).

2.4 Tidigare forskning

Det har tyvärr varit sparsamt med studier som funnit det intressant att titta på ålderssammansättningens betydelse för barnen. Knut Sundell är den som har gjort mest studier som berör ämnet. Han är fil dr i psykologi och forskningsledare vid Stockholms socialtjänsts forsknings– och utvecklingsbyrå.

Resultat från den internationella forskningen om ålderssammansättningens betydelse kan inte enkelt överföras till svenska förhållanden då den mest handlat om barngrupper där det bara varit ett eller två år mellan det yngsta och det äldsta barnet, medan barnen i Sverige vistas i barngrupper med minst tre års åldersspridning. En annan faktor är att svenska förskolebarn oftast är på förskolan mer än sex timmar per dag medan barn i många andra länder vistas i förskolan mindre än fyra timmar per dag. Personaltätheten är också högre i Sverige och personalen har i allmänhet också bättre utbildning.

Även om utländska forskningsresultat inte direkt är överförbara till svenska förhållanden finns det resultat som problematiserar ålderssammansättningens betydelse för förskolebarn. Bailey. Burchinal och McWilliam (1993) gjorde en undersökning med 59 barn i åldersindelade och åldersblandade barngrupper. Barnen placerades slumpvis antingen i en av fyra åldersindelade eller i en av fyra åldersblandade grupper. I de åldersindelade grupperna var åldersspridningen högs ett år medan den genomsnittliga åldersspridningen i de åldersblandade grupperna var två år. Barnen testades varje halvår och de var heltid på förskolorna. Barnen testades på deras sociala, kognitiva, adaptiva och motoriska förmåga. Analyserna visade på liknande utvecklingskurvor för samtliga förmågor. Barnens utveckling mellan ett till fem år i de åldersindelade grupperna skedde jämt och enhetligt. I de åldersblandade grupperna var utvecklingen däremot snabbare för de yngre barnen än för de äldre. Detta kan jämföras med det som Vygotskij redan på sjugotalet myntade ”den proximala utvecklingszonen”. När barn

får hjälp an någon mer kompetent kan de utveckla mer avancerade färdigheter eller visa högra utvecklade tankar.

Mellan de två barngrupperna var skillnaderna obetydliga när barnen var två år. När barnen var två till fyra år hade barnen i åldersblandad barngrupp en fördel gentemot de i åldersindelade grupper. När barnen blev fem år hade de åldersindelade grupperna hunnit ikapp sina jämnåriga i de åldersblandade och passerat dem. De barn som var i en åldersindelad barngrupp utvecklades snabbare under förskoleåren än barnen i åldersblandade grupper fastän de till en början missgynnats. Åldersblandade grupper kan alltså gynna små barn medan åldersindelade grupper verkar gynna äldre barn. En förklaring till att de yngre barnen gynnats i de åldersblandade grupperna är att de äldre fungerat som kompetenta förebilder för dem. De äldre barnen har skapat en stimulerande och spännande miljö för de yngre barnen. Förklaringen till att de äldre barnen i åldersindelade grupper gynnats är att de fått en åldersadekvat stimulans, medan i en åldersblandad grupp har det inneburit färre sådana tillfällen, att de yngre barnen stört eller avbrutit de äldre barnens utvecklande aktiviteter eller att förskolepersonalen främst ägnat sig åt omsorgsaktiviteter med de yngre barnen så att det blivit begränsad tid för samspel med de äldre (Sundell 1995:43ff).

Resultaten från förskolan talar inte i något anseende till förmån för utvidgade syskongrupper. I motsats verkar det som att barngrupper med stor åldersspridning missgynnar barns utveckling och anställdas arbetstrivsel. De negativa konsekvenserna verkar bero på de pedagogiska svårigheter som följer av att mycket små barn integreras med äldre barn. Personal tycker att det är svårt att arbeta i sådana grupper då omsorgen om de små barnen försvårar genomförandet av planerande pedagogiska aktiviteter. Forskningsresultat antyder att det inte var den åldersblandade samvaron mellan barnen som var ogynnsam utan bristen på pedagogisk vuxenledd verksamhet.

Det finns två praktiska slutsatser som kan dras utifrån detta. Den första är att vuxenledda aktiviteter med tämligen klara målsättningar framstår som viktiga när det gäller barnens språkliga och kognitiva utveckling. Den andra slutsatsen är att dagens krav på att fler barn ska skrivas in i barngrupperna utan ökade resurser för detta, med mer personal på avdelningarna då barnantalet ökas. Ett sätt att underlätta det på är genom att skapa barngrupper med mindre åldersspridning. På så sätt gynnas det pedagogiska arbetet och personalen trivs bättre (Sundell 1992:18f).

I rapporten *Gruppen i förskolan- en kartläggning våren 2001* från Skolverket visade det sig att 68 procent av avdelningarna i undersökningen hade blandade barngrupper, det vill säga grupper med barn i åldrarna ett till fem år. 24 procent av avdelningarna hade småbarnsgrupper, barn ett till tre år och bara åtta procent hade barngrupper med de äldre barnen, fyra till fem år. I åldern mellan ett och tre år var 38 procent av barnen inskrivna i småbarnsgrupper medan 62 procent av barnen var i blandade grupper. Av de äldre barnen var 80 procent av barnen inskrivna i blandade grupper. I denna undersökning ser man en stor procentuell skillnad på vilken av gruppindelningarna som finns i störst utsträckning, nämligen de åldersblandade grupperna (Skolverket 2002).

I en annan rapport från Skolverket har man kommit fram till att ungefär hälften av landets avdelningar är åldersblandade. Syskon- och småbarnsgrupperna utgör ca 25 procent vardera och andelen småbarnsgrupper har visat sig ha en antydan till att öka vilket enligt Skolverket kan vara att de yngre barnens behov kan vara lättare att ta hänsyn till i en mer renodlad åldersindelning (Skolverket 2003).

2.5 Varför åldersblandade grupper?

Edenhammar skriver i sin bok 1982 om att intresset för åldersblandade grupper varit stort bland personal i förskolan, föräldrar och även politiker. Detta kan bero på att under 1970-talet kom det rapporter om hur barn ofta växter upp i en ålderssegregerad miljö, både från vuxenvärlden men även från barn i andra åldrar. En del av kritiken riktades mot förskolan. Edenhammar skriver att förskolorna med åldersindelade grupper kan ha väldigt ensidiga miljöer för barn att växa upp i och att miljön är väldigt specialiserad, då allt i miljön, såväl utformning som material, blir anpassat efter den specifika åldern som går på avdelningen. Hon menar också att det blir för många byten för barnen mellan de olika avdelningarna och att barnen inte får en långvarig kontakt med barn och vuxna. Edenhammar menar att genom att man arbetar med åldersblandade grupper är det ett sätt att försöka ge barnen möjligheter att få vara tillsammans med barn i alla åldrar. Det är viktigt för barnen att få växa upp med barn i olika åldrar. Med en åldersblandad grupp får man en mer omväxlande miljö och det finns större utbud, till exempel är den fysiska miljön mer varierad då den måste vara anpassad både för små och stora barn. Barnen får då större möjligheter till olika aktiviteter. Barnen ska ha

möjligheten till lagom svåra förebilder det vill säga barn som är lite äldre. Men också att de äldre barnen ska få ta ansvar och visa hänsyn mot de yngre barnen. Genom att arbeta med åldersblandade grupper ger man barnen möjlighet att få vara tillsammans med samma barn och vuxna under en längre tid och som pedagog får man då också bättre kontakt med föräldrarna. Genom att en avdelning har samma barn och föräldrar och även personal får man en ökad stabilitet och kontinuitet på förskolan. En fördel är också att personalen kan få en bättre helhetssyn på barnen och dess utveckling eftersom de följer med barnen en lång period (Edenhammar 1982:14ff).

På en konferens där 25 förskolor med åldersblandade grupper deltog från hela Sverige var de flesta erfarenheter positiva till åldersblandade grupper. Det personalen talade om var exempelvis:

- Det har blivit lugnare i grupperna, ljudnivån har minskat
- Barnen har glädje av varandra över åldersgränserna
- Barnen har lärt sig att i större utsträckning än tidigare ta hänsyn till varandra
- Konflikter mellan barnen har minskat
- Personalen tycker arbetet är mer stimulerande
- Föräldrar uppskattar att få ha sina barn kvar i samma grupp under en längre tid
- Föräldraarbetet fungerar på ett annat sätt
- Rutinsituationerna (måltider, sovstunder, av- och påklädning) blir mycket lugnare och trevligare. (Edenhammar 1982:27)

I motsats till Edenhammar skriver Lagrell om fördelen med åldersindelade barngrupper istället för syskongrupper eller åldersblandade grupper i förskolan. Lagrell har jobbat på en förskola som har valt att övergå till åldersindelade grupper från att tidigare ha haft syskongrupper. Syskongrupp är en åldersblandad förskolegrupp som i detta fall lite då och då blev uppdelade i åldersindelade tvärgrupper med avdelningen bredvid. I syskongruppen blev vissa aktiviteter indelade efter ålder eller anpassade man verksamheten så att den blev någon slags gyllene medelväg skriver Lagrell. Edenhammar tar också upp vissa svårigheter i åldersblandade grupper. Hon menar att allt måste planeras och det krävs tid för det och att det kan vara svårt att organisera verksamheten så att inte några barn (åldersgrupper) får sitta emellan eller glöms bort. Det kan även vara problem för personalen att veta hur de ska arbeta med barn i olika åldrar, och det kan ta lång tid innan personalen hittar ett fungerande arbetssätt. Lagrell menar att i åldersindelade grupper kan man utveckla barnen bättre eftersom

de ligger på liknande utvecklingsnivåer, men det händer att man även här måste dela upp barnen i smågrupper för att nå största utveckling. Enligt Lagrell är en fördel med att ha just åldersindelade grupper att man kan erbjuda material och upplevelser efter den nivå barnen befinner sig i. Ytterligare en fördel som hon sett är att det blir lättare för barnen att leka eftersom ingen kommer och förstör eller stör eller avbryter leken som det kanske lättare blir när man har blandade åldrar (Lagrell 1991:7ff).

Precis som den förskola Lagrell skriver om är många andra förskolor med åldersindelade grupper ofta inspirerade av Reggio Emilia. I Reggio i Italien där pedagogiken kommer ifrån delar man upp barnen i olika förskolor beroende på ålder. En förskola för yngre barn och en förskola för äldre barn. I dessa förskolor delar man dessutom in barnen i grupper efter ålder. På alla förskolorna följer pedagogerna med sin barngrupp till nästa avdelning under de tre åren. Anledningen till att de har åldersindelade grupper i Reggio är att det är det sätt som är bäst för det pedagogiska arbetet på en förskola, oavsett ålder utgår man från grundtanken att kunskap skapas i en interaktion mellan barnen, vuxna och miljön i ett undersökande och upptäckande arbetssätt. Ett exempel på hur man utgår från barnens ålder är att miljön och materialen på varje avdelning anpassas efter just den åldern som befinner sig där (Jonstoij 2001).

Sundell menar emellertid att det behövs mer forskning om hur ålderssammansättningen påverkar de allra yngsta barnen och de äldre skolbarnen. Han anser att den optimala åldersspridningen i förskolan fortfarande är okänd. Än så länge talar resultaten bara för att utvidgade syskongrupper fungerar sämre jämfört med traditionella syskongrupper (tre- sex år) och åldershomogent sammansatta (ett- två, tre- fyra och fem- sex år). Det är däremot oklart om det finns skillnader mellan traditionella syskongrupper och åldershomogent sammansatta. Vissa hävdar, säger Sundell, att åldersblandade barngrupper går att jämföra med att vuxna inte bara umgås med jämnåriga (Sundell 1995:109ff).

Sundell framför i sin bok från 1995 kritik mot åldersblandade grupper genom en mängd argument, bland annat att den åldersblandade gruppen minskar kraven på att barn involveras i normala och utvecklande konflikter och problemlösningssituationer. Sundell pekar också på att oavsett om barn är i en åldersblandad eller åldershomogen grupp fortsätter barnen att leka och samspela åldershomogent. Han menar att barn i vissa åldrar behärskar vissa saker och i vissa åldrar har barn samma intressen därigenom blir det naturligt för barnen att vara

tillsammans med andra barn i samma ålder. (Sundell 1995:115ff) Analyserna visade inte några entydiga och stabila samband mellan ålderssammansättningen i förskolan och personalens arbetstrivsel. I stället antyder resultaten att personalen trivdes bättre när den kunde åstadkomma meningsfulla och utvecklande aktiviteter för *alla* barn som fanns på avdelningen. Sundell skriver att en stor åldersspridning på barnen försvårade personalens pedagogiska arbete och på så vis kunde den ålderssammansättningen ha en negativ påverkan av personalens arbetstrivsel. Sundell menar att det i en åldersblandad grupp ställs högre krav på pedagogernas planering, det krävs även en utvecklingspsykologisk kunskap om vad som karaktäriserar de olika åldrarna (Sundell 1995:121).

Kärrby menar att det finns få undersökningar som beskriver vilken påverkan gruppens ålderssammansättningar kan få för det pedagogiska arbetet och barnens utveckling. Kärrby har undersökt skillnader mellan daghem och deltidsgrupper. I deltidsgrupp spenderar de sexåriga barnen endast tre timmar. I deltidsgruppen visade det sig att aktiviteterna var mer målmedvetet planerade. Aktiviteterna var också mer vuxenstyrda. Deltidsgruppen är mer skollik med vissa aktiviteter som återkommer regelbundet och mer skolförberedande. I motsats till deltidsgruppen har daghemmen en större spridning på åldrarna på barnen. Det är svårare att kunna organisera det planerade pedagogiska arbetet och de små barnen tar upp mycket av pedagogernas tid och de äldre barnen får klara sig lite mer på egen hand. Kärrby menar att om det ska vara en pedagogisk aktivitet blir det väldigt personalkrävande och barnen måste delas upp i smågrupper efter utvecklingsnivå. Kärrby menar att det är lättare att arbeta målinriktat med en grupp med en mindre spridning på åldrarna än med en grupp med stor åldersskillnad (Kärrby 1990:91ff).

3. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT OCH EMPIRISK STUDIE

3.1 Metodval

Jag har inspirerats av det fenomenologiska förhållningssättet i min undersökning eftersom jag vill komma åt vilka tankar och synsätt som finns hos förskollärarna och i synnerhet deras uppfattningar i fråga om åldersblandat eller åldersintegrerat arbetssätt i förskolan. Kvale skriver att fenomenologi studerar var persons aspekt på deras värld. Fenomenologin försöker utförligt beskriva innehåll och mönster i personernas medvetande. Kvale skriver att fenomenologi är att förstå den kvalitativa mångfalden i personers upplevelser och att göra den personens mening tydlig.

Vid mina praktikveckor samt när jag vikarierat på förskolor har jag haft goda tillfällen att sätta mig in i problematiken kring det ämne jag valt att studera närmare. Kvale skriver att kännedom om innehåll i en studie fås inte bara genom litteratur och teori. Kunskap kan man även få genom att man befinner sig i den miljön där undersökningen ska genomföras. Där kan man få se och höra det uttryckssätt som råder, rutiner och maktstrukturer och får därigenom fördjupad känsla av vad undersökningsguppen pratar om (Kvale, 1997).

För att få svar på frågor som jag behöver för att få och stöd och hjälp till mitt arbete valde jag att gå ut med enkäter till två förskolor. Att jag valde just dessa två förskolor beror på att jag tidigare haft kontakt med förskolorna i något sammanhang. Att jag endast valde två förskolor att gå ut och intervjua beror på att jag antog att det skulle räcka med det. En av de personer jag intervjuade är rektor och på så vis tyckte jag mig kunna få en bild både från pedagogernas bild som jobbar med barnen och från rektorns sida som antagligen ser på det hela från sitt håll i organisationen. I samband med min enkät (se bilaga 1) har jag använt mig av frågor som besvarats med öppna svar. Enkäterna mailades ut till respektive person som skulle intervjuas så att de i lugn och ro kunde gå igenom frågorna och var förberedda på frågorna. Jag gjorde sedan ett besök där jag intervjuade personerna med frågorna från enkäten. Patel och Davidsson skriver att standardisering har sin utgångspunkt i mätning där intervjuerna används för att jämföra och generalisera. De kan även skrivas ner. Då skapas en enkät, som är

uppbyggd så att var och en i undersökningsgruppen kan svara på snarlika frågor i samma ordning.

> Om man använder sig av enkäter, vilar ansvaret på intervjupersonen själv att anteckna svaret. Hela problematiken med systematisering skjuts på så vis upp till bearbetningsfasen. För svaren måste struktureras förr eller senare för att kunna bearbetas! Den typen av intervjuer kallar vi ostrukturerade intervjuer. Ibland kallas de också intervjuer med öppna frågor.
> (Svenning 2003:112)

Vad skall man fråga om i en intervjuundersökning? Svenning menar att man grovt kan ta fram tre typer av frågor; faktafrågor, bedömningsfrågor, och värderingsfrågor. Svenning menar att man kan använda frågor av dessa typer både i kvalitativa och kvantitativa undersökningar. (Svenning 2000:113ff).

Svaren på mina frågor som jag ställde till pedagogerna skrevs ner och senare sammanställde jag dem för att kunna redovisa dem i min analysdel.

3.2 Urval och undersökningsgrupp

De intervjuade var tre kvinnor. Av dem var två förskollärare och en rektor. De har arbetat i förskolan under många år. Eftersom intervjuerna är gjorda med pedagoger är det deras synvinkel som speglar viken betydelse ålderssammansättningen har för barnen. En kvalitativ forskningsintervju är att förstå ämnen från livsvärlden ur den intervjuades eget perspektiv (Sundell 1995).

Min undersökningsgrupp består av tre förskollärare inom den kommunala förvaltningen, Det valet är gjort utifrån att jag själv kommer att ingå i den gruppen snart och vill se förhållningssätt som finns hos förskollärarna. På de förskolor som jag gått ut till har personalen bestått av kvinnor och därav är undersökningsgruppen kvinnor. Därmed kan man säga att urvalet ifråga blev naturligt i fråga av könsfördelning.

3.3 Genomförande

Jag tog telefonkontakt med de två förskolorna där jag beslutat att göra intervjuerna. Innan jag besökte förskolorna skickade jag även ut huvuddragen om vad intervjuerna skulle handla om för att pedagogerna som skulle intervjuas skulle vara mer förberedda. Jag tänkte att det kunde ge mer genomtänkta svar på mina frågor eftersom de fick tid att tänka igenom frågorna.

Alla intervjuer skrevs ner och har sedan bearbetats och sammanställts i efterhand. Intervjuerna tog mellan 45 minuter till en timme att genomföra.

Jag skrev först ut alla intervjuer i sin helhet och läste igenom dem. Sedan har jag försökt strukturera upp dem i olika delar som motsvarar mitt syfte och mina frågeställningar.

De två förskolorna jag gått ut till för att få svar på frågorna på mina enkäter är en förskola med åldersblandade grupper. Där intervjuade jag två pedagoger. Jag besökte även en förskola med småbarnsgrupper och syskongrupper. Där jag intervjuade en pedagog. Det kan tänkas att de personerna jag valt att intervjua är väldigt positiva företrädare för just åldersblandade avdelningar.

3.4 Presentation av empiriskt material

Jag har valt att presentera mitt empiriska material i underrubriker som svarar på mitt syfte och mina frågeställningar.

De personer som jag intervjuat har alla många års erfarenheter inom förskoleverksamheten. Alla tre har erfarenhet av åldersindelade grupper. Två pedagoger arbetar idag på en åldersblandad avdelning medan en har stora planer på att starta en åldersblandad grupp på förskolan. De två pedagogerna som idag arbetar på en åldersblandad avdelning har tidigare arbetat ungefär lika mycket med båda gruppsammansättningarna, medan den tredje pedagogen mestadels arbetat med mer ålders indelade grupper, såsom småbarns- och

syskongrupper, men har i olika samband under sina år inom barnomsorgen stött på åldersblandade grupper.

3.5 Åldersblandad barngrupp

De båda pedagogerna på åldersblandad avdelning har båda erfarenheter av olika gruppsammansättningar. De skulle inte vilja byta från åldersblandade grupper till mer åldershomogena grupper. Det de anser är så bra med just åldersblandade grupper är att barnen går på samma avdelning under alla sina år på förskolan. På så vis får de vara tillsammans med samma barn och vuxna under en längre tid. Det skapar en trygghet för barnen då kontakten med barnen och de vuxna slipper avbrytas så ofta för att ett barn ska börja på ny avdelning. Som pedagog får man följa barnen hela vägen till dess att man lämnar över till skolan. Man får arbeta med alla de olika åldrarna på förskolan.

De är båda också väldigt ense om att det inte är lika tungt med att man har blandade åldrar på avdelningen som om man är på en småbarnsavdelning. Man slipper alla de tynga lyften som det blir på en ren småbarnsavdelning. I en åldersblandad gupp är det inte så mycket små barn som måste lyftas eller bäras. Därför blir det inte så tungt, och man är oftast tre pedagoger på kanske ca 18-20 barn och kanske sex av dem är så kallat ”blöjbarn” och behöver lyftas och bäras ibland. Fördelat på de tre pedagogerna på avdelningen blir det inte fullt så tungt som på en småbarnsavdelning där de flesta har blöja och behöver lyftas mycket.

Dessa två pedagoger anser att fördelarna är många med åldersblandat. Att syskon får vara i samma grupp är en stor fördel för barnen. Det skapar trygghet hos syskonen. Det är en trygghet för den lilla som ska börja. Man har varit med och hämtat och lämnat och personalen är bekant. Att man sedan har sitt äldre syskon där känns tryggt för barnet. Det är en trygghet för varandra att de får vara tillsammans. De upplever att det är mindre konflikter mellan barnen. Barnen tar mycket hänsyn till varandra och respekterar varandra. De äldre barnen är mycket hjälpsamma mot de små och även mot varandra. De är äldre barnen tycker det är roligt att hjälpa de minde barnen. Det är inte så stor konkurrens om sakerna på avdelningen

eftersom barnen är i olika åldrar och söker sig till olika. Sakerna är placerade i olika nivåer. På låga hyllor finns saker för de mindre barnen så att de kan se och ta dem, och högre upp för de äldre barnen. Sakerna blir mer varierade.

På en åldersblandad avdelning får barnen möjlighet att finna kamrater på samma utvecklingsnivå. Barnen får vara tillsammans med jämnåriga samtidigt som de kan uppleva relationer till de äldre barnen. Barnen har de äldre barnen som förebilder och kan redan i tidig ålder visa intresse för att pröva på aktiviteter som vanligtvis är riktat till de äldre.

Det som kan vara klurigt är att få alla åldrarna tillgodosedda. Det gäller att planera verksamheten väl. Dessa två pedagoger tycker att de lyckats rätt bra med det. De har tillsammans med en annan avdelning som också är åldersblandad delat in barnen i tre till fyra grupper beroende på barnens åldrar. I dessa grupper har de olika aktiviteter tillsammans ca två tillfällen i veckan. Där de äldre barnen har lite skolförberedande aktiviteter, medan de små barnen tillexempel har samling lite mer anpassat just för bara de små barnen. Nackdelen med åldersblandade grupper är att det är pedagogiskt svårare, men samtidigt utmanande för en att kunna anpassa sig till alla åldrar.

3.6 Åldersindelad barngrupp

Personen som arbetar på en förskola med åldersindelade barngrupper med planer på att starta en grupp med åldersblandade barn tycker att åldersindelade barngrupper är bra, men för att få en bra struktur på verksamheten då det handlar om att få en väl fungerande verksamhet anpassat efter hur köerna med barn ser ut. Det kan kanske vara så att det krävs en förändig i gruppsammansättningar för att få den att fungera bra. Hon tror att det gäller att man ser hur det ser ut i köerna till förskolorna. Ser över i vilka åldrar trycket ligger. Självklart kommer det att variera i vilken ålder på barnen trycket ligger. Men det gäller att se hur det är i nuläget och i det närmsta . Hon tror väldigt mycket på konceptet med åldersblandade grupper och tror att det är det som kommer att vara det gynnsamma i längden inom förskolan men även inom skolans värld. På så sätt blir verksamheterna strukturerade. Avdelningar slipper tvingas släppa ifrån sig barnen alldeles för tidigt för att det är tryck underifrån och de åren de inte är så stort tryck slipper det bli glapp mellan åldersspannen på respektive avdelning. Just därför är hon

intresserad av att starta en åldersblandad avdelning för att se om det är ett fungerande koncept i längden. Men hon känner att hon behöver undersöka om åldersblandade grupper mer innan det är riktigt aktuellt. Så i dagsläget är planen på att hösten 2008 starta en avdelning.

3.7 Forskningsteoretiska överväganden

Min avsikt med denna studie har inte varit att studera om pedagogerna tycker olika beroende på vilken utbildning de har. Jag har valt att kalla dem jag intervjuat för pedagoger i mitt arbete, detta för att skydda de intervjuade och garantera anonymitet.

3.8 Analysbeskrivning

Syftet med den här undersökningen har varit att utreda vilken form av åldersgruppering som är att föredra i förskolan. Vad tycker förskollärarna som är ute på fältet idag.
Jag kommer här att jämföra vad som tidigare skrivits med vad jag fått fram genom mitt empiriska material och teorier.

4. ANALYS

Jag har i denna analys försökt hitta ett svar på vilken grupperingsform som är att föredra. Genom litteratur, forskning och intervjuer från undersökningen har jag kommit fram till att åldersblandade grupper gynnar de mindre barnen bäst. Men det innebär inte att den är dålig för de äldre barnen. Det har visat sig att många gånger fungerar åldersblandade grupper bra på papper men inte i praktiken. Men för de som har fått det att fungera bra i praktiken är det en utmärkt verksamhet. Men för att få det att fungera ligger det mycket planering bakom och jag

tror att som pedagog måste man tro på konceptet och kunna arbeta med barn i olika åldrar. Som pedagog måste man också förstå att det kan ta tid innan man hittar ett fungerande arbetssätt. Det gäller också att se till hur det ser ut i barn köerna till förskolorna och utifrån den se hur man vill ha det på förskolorna. När föräldrarna ska placera sina barn i förskolan väljer de förhoppningsvis att placera dem i en verksamhet som de anser passar deras barn om det finns möjlighet att välja mellan olika grupperingar i området. Jag har sett att det både är utvecklande för barnen och personalen att ha åldersblandade barngrupper. Men det gäller att verksamheten är planerad så att alla åldrar får den pedagogik de behöver.

4.1 Gruppsammansättningarna

Enligt Sundell finns det ingen tidigare forskning som tyder på att yngre barn gynnas bättre av att vara i åldersindelad eller åldersblandad barngrupp. Skillnaderna mellan gruppsammansättningarna när barnen var två år var obetydliga (Sundell 1995). Vygotskij såg imitation som ett grundelement för utvecklingszonen, yngre barn härmar och imiterar när de är med äldre barn och har de äldre barnen som förebilder. Han hävdar vidare att det är viktigt att barn omges av mer kompetenta barn som kan hjälpa till och utveckla färdigheter över den aktuella nivån. Därför kan det vara till stor fördel för yngre barn att vara i åldersblandade grupper. De yngre barnen i en åldersblandad grupp kommer också tidigare i kontakt med aktiviteter som erbjuds för de äldre barnen så som tillexempel läsning och skrivning som ger dem erfarenheter. I åldershomogena grupper får pedagogerna vara de mer kompetenta som hjälper barnen att nå dit de inte klarar på egen hand. Men även i åldershomogena grupper finns det skillnader i barnens utveckling, några är mer kompetenta än andra och de kan hjälpa varandra. Idag ses barnen som mer kompetenta och pedagogerna låter barnen få försöka mera själva.

Resultat i forskning om att åldersblandade grupper handlar mycket om att det är lättare att utveckla barn samt att barn får möjlighet till större utveckling. Det är bra att barn får möjlighet att lära sig mellan åldrarna, yngre barn har mycket att lära av ett äldre barn i förskolan och de äldre barnen kan lära sig mycket genom att ha yngre barn kring sig som man måste ta hänsyn till.

Fördelen med en åldersblandad grupp är att barnen får tillfälle att få vara med samma barn och vuxna under en längre tid, och en stabil barngrupp gör det tryggare. I åldersblandade grupper kan yngre barn utmanas att pröva på aktiviteter som egentligen riktas mot äldre barn. Jag tror personligen inte att mindre barn hindras av att vara med kamrater som är äldre och kan mer. Småbarn härmar och imiterar gärna äldre barn och lär sig av det. Precise som Vygotskij påstår är imitation grundläggande för utvecklingsprocessen. Barn lär sig av varandra. Det barnen kan göra tillsammans med hjälp kommer de senare kunna utföra själva. Åldersskillnader ger goda förutsättningar för omtanke, lära sig ta ansvar för andra och visa hänsyn gentemot de yngre barnen på ett naturligt sätt. Samspelet mellan yngre och äldre barn och mellan jämnåriga är viktigt för barns allsidiga utveckling.

Åldersblandade grupper kräver jämn fördelning mellan åldrarna och en väl fungerande strukturerad verksamhet för att den ska vara bra. Samlingar och andra aktiviteter som kräver uppmärksamhet och koncentration måste anpassas till varje åldersnivå för att bli meningsfulla och stimulerande för varje barn. För att man ska få en väl fungerande verksamhet med åldersblandade barngrupper måste man vara väl planerad. Den kräver att man har tvärgrupper för att alla barn ska få sina behov tillgodosedda. Följden blir att det krävs mer planering och samordning mellan avdelningarna.

4.2 Det sociala och kompetenta barnet

Gessel och Bühler ansåg båda att små barn inte är gruppmogna förrän de är i tre till fyra års åldern. Gessel menade att barnen måste ha nått en viss ålder för att kunna fungera i grupp. De påstår även att barnen inte förrän vid fyra års ålder blir en riktig ”social” varelse som i motsats till de mindre barnen vill leka med andra barn. Men det vill jag påstå är ett mycket gammalmodigt och fel sätt att se på barnen. Idag pratar vi om det kompetenta barnet. Forskning visar att barnet från allra första stund aktivt söker kontakt. Barnet hör, ser, känner doft och smak, minns och relaterar till andra människor från den allra första tiden. Att skapa mening och sammanhang ses idag som en drivkraft som finns hos barnet redan från början, liksom att aktivt söka kontakt och samspel. En av dem som bidragit till bilden av det kompetenta barnet är Daniel Stern (Brodin 2003:19f). Någon gång mellan två och sex till sju månader kommer barnet att utveckla sin sociala förmåga, le, skratta och jollra med alla som

vill vara med. Och barnet fortsätter bara att utveckla sin sociala förmåga. Så visst kan man påstå att barnet är en social varelse redan vid tidig ålder (Brodin 2003:46f).

Forskning om mycket små barn visar att barnet har vilja och intentioner i sitt utforskande av världen, en stor längtan efter sociala kontakter och socialt samspel, och tankemässiga förmågor utöver den allmänna ”vetenskapliga” synen på mycket små barn. Förskolepersonal har länge haft på känn att så är fallet. Tyvärr har forskningen om små barn inte riktigt hängt med samhällets utveckling i övrigt. Förhoppningen är dock att våra barn får växa upp med en mer öppnare syn på barn och deras utveckling och lärande än vad som hittills fått råda. Kompetenta barn som kan ta ansvar över sig själva men ändå visa hänsyn och respekt för andra människor är vad vi i framtiden behöver. Vid närmaste eftertanke behövs det ju redan nu. Det finns hopp även för oss vuxna eftersom den nya barn/människosynen för med sig det att utveckling och lärande är något som sker hela livet.

4.3 Barns utveckling och inlärning

För att utveckling skall ske enligt Vygostskijs teori är meningen med pedagogiska aktiviteter att nivån befinner sig över där barnet befinner sig. Barnen har färdigheterna i utvecklingsprocess som kommer i utlopp vid en utmaning eller ny situation. Barnet utvecklar nya strategier för att lösa den nya situationen. Inlärningen sker i den närmaste utvecklingszonen och är en förutsättning för utveckling. Jag tycker mig kunna konstatera att personal som arbetar med åldersblandade grupper valt att arbeta på detta vis med tanke på att åldersblandade grupper utmanar och utvecklar barnen mer. Barnen är förebilder för varandra och de lär sig av de större barnen och barnen får på ett naturligt sätt lära sig ta ansvar och visa hänsyn gentemot varandra. Barnen är som resurser för varandra, de hjälper, tar ansvar och intryck, lyssnar och lär av varandra.

I väldigt många undersökningar som gjorts vad det beträffar åldersindelningar skrivs det att det är lättast att anpassa miljön i en åldersindelad grupp. Ålder och intresse verkar vara lika med möjlighet att skapa en god miljö. Man verkar ta för givet att när man är i samma ålder så har man samma intressen, jag undrar självklart om så är fallet. Sundell menar att barn som är i

samma ålder har gemensamma intressen och vill leka med varandra. Han menar att det spelar ingen roll om de är i åldersindelade eller åldersblandade grupper för de söker naturligt upp varandra. Men till skillnad från Sundell skriver Edenhammar att förskolor med åldersindelade grupper kan bli ensidig miljö att vara i då miljön är väldigt specialiserad. Edenhammar menar att genom att arbeta med åldersblandade grupper är det ett sätt att försöka ge barnen möjligheter att få vara tillsammans med barn i alla åldrar. Barnen ska kunna vara med barn efter deras utvecklingsnivå inte utifrån ålder. Med en åldersblandad grupp får man en miljö på förskolan som är mer omväxlande och det finns ett större utbud för såväl ettåringar som femåringen.

Pedagogerna som jag intervjuat hade väldigt snarlika svar. Man skulle nästan kunna tro att de precis läst Edenhammars bok. För deras svar stämmer in så bra på det hon skriver. När det gäller fördelarna för barnen med en åldersblandad grupp ansåg pedagogerna att de främsta fördelarna just var att barnen under en längre period vistas med samma barn och pedagoger och slipper uppbrott i deras trygghet de har skapat på avdelningen. I åldersblandade grupper är barnen i kontakt med barn i olika åldrar. Miljön är mer omväxlande och det finnas större utbud då avdelningen måste vara anpassad både för små och stora barn. De är mindre konkurrens bland sakerna då barnen inte söker samma saker. Och de mindre barnen får fler utmaningar då de vistas med de äldre och ser upp till dem. Det negativa med åldersindelat ansåg de vara just biten med de äldre barnen. Men två av pedagogerna som idag arbetar med åldersblandade grupper ansåg ändå att de genom att de ofta arbetade i åldersindelade grupper fick med sig de äldre väldigt bra. Och även att de vid fri lek gav dem utmaningar, men de har arbetat i åldersblandade grupper ett bra tag och antagligen också kommit in i ett fungerande arbetssätt.

Fördelarna för pedagogerna ansåg de var framför allt att de fick följa barnen under längre tid och på sätt också kunde följa deras utveckling hela vägen till de börjar sexårsverksamheten. Och att de bygger upp en närmre kontakt med både barn och föräldrar. En annan fördel var att de fick arbeta med alla åldrarna och att det inte blev så tungts med de små barnen som det gärna kan bli på en småbarnsavdelning. De såg inga direkta nackdelar för pedagogerna utan de tog det som ofta kan uppfattas som negativt som något positivt. Som att det kan vara problem att veta hur man ska organisera verksamheten och arbeta med barn i olika åldrar. Det ser de bara som utmanande och som positivt att det ställer högre krav på pedagogerna. Då

måste man hel tiden hålla sig uppdaterad över alla åldrarna och det blir mindre risk att man arbetar på ren rutin.

Pedagogernas svar på enkät

Vid frågan om fördelarna för barnen i de åldersindelade grupperna underströk de två pedagogerna som idag arbetar med ålderblandade grupper att de faktisk brann just för ålderblandade barngrupper såg fler fördelar i den gruppsammansättningen.
Fördelarna för pedagogerna i en ålderindelat grupp är att barnen ligger på liknande utvecklingsnivåer och är lättare att genomföra pedagogisk verksamhet med och på sätt inte ställer lika höga krav på pedagogerna.

På frågan om det finns skillnader i organisationen och rutiner mellan de två gruppsammansättningarna ansåg de att det fanns en del skillnader men att de inte skiljde så mycket. Vad det gäller rutiner är de rätt lika. Då verksamheten ser ungefär likadan ut på de flesta ställena. Skillnaden är att man på en åldersblandad avdelning arbetar mer i olika grupper för att tillgodose de olika åldrarna. Man arbetar också ofta mer mellan avdelningarna då man ofta går ihop vid arbeten med tvärgrupper. Men att när det gäller rutiner som till exempel blöjbyten och påklädnad så var det inte lika omfattande och tungt, då det var minde antal små barn som behövd bytas på eller hjälp med påklädnad eller matas vid måltiderna.

5. DISKUSSION OCH KRITISK REFLEKTION

Eftersom mina intervjuer är gjorda med pedagoger är det deras synvinkel som speglar vilken betydelse ålderssammansättningen har för barnen. Man bör ha i åtanke att pedagogerna kan vara väldigt positiva till ålderblandade barngrupper och framställa det ur en positivare synvinkel. Det intervjuades uppgifter behöver inte alltid stämma överens med deras faktiska handlande och hur verksamheten fungerar. Nu i efterhand anser jag att det kanske vore bättre

med fler intervjuer med pedagoger som i dagsläget befinner sig i åldersblandade grupper men också de som befinner sin i en åldersindelad grupp för att kanske uppnå mer varierande speglingar om gruppsammansättningarna.

Under mitt genomförande av denna studie har jag stött på problem med att hitta tidigare forskning om olika grupperingsformer i förskolan. Det finns en hel del forskat kring skolans värld, vilket i och för sig kan kopplas till förskolans liknande problem som finns i båda verksamheterna. Men samtidigt anser jag att förskolan ser ut på ett annat sätt än vad skolan gör idag och just därför kan det vara svårt att jämföra dessa två verksamheter. Med tanke på att det finns så lite forskning och bland den som finns är de flesta gjorda under nittiotalets första hälft och det har utvecklats en hel del i våra verksamheter sedan dess Det finns en studie som Skolverket gjort 2001, men den är i stort sett en kartläggning över de olika grupperna i förskolan. Den visar dock på att de åldersblandade grupperna finns i störst utsträckning. Det har hänt en hel del ute i våra verksamheter sedan nittiotalets första hälft. Det är inte bara barnantalet som har ökat, utan det är fler pedagoger än barnskötare som arbetar i verksamheterna idag. Många har erfarenheter av både åldersindelat och åldersblandat då det genom sina år i förskolans värld stött på båda varianterna och känt på vilken form de anser vara mest gynnsam. Synen på barn ändras och behovet av de olika gruppsammansättningarna kan ha ändrats en hel del därför hade det antagligen varit av ännu mer intresse om man gjort ett flertal intervjuer just för att ser hur pedagoger ute i våra verksamheter känner vad det gäller gruppsammansättningarna nu på 2000-talet.

Jag önskar få se mer forskning kring åldersgrupperingen i förskolan och då kanske speciellt forskning kring åldersblandade grupper då jag upplever det som att det finns misnt kring just den. Men det hade även varit intressant att få mer forskning kring de båda grupperingarna just för att man ska kunna se och jämföra för- och nackdelar med grupperna så att man kan få en mer betydelsefull uppfattning om vilken gruppering man föredrar.

Jag funderar lite kring åldersspridningen i en åldersblandad grupp och hur den påverkar verksamheten. Grupperna idag är betydligt större och trycket på barnen i kön än de var 1982 då Edenhammar skrev om hur åldersspridningen borde fördelas. Jag tror säkert att det fortfarande bör strävas efter att få en så jämn fördelning mellan åldersgrupperna som möjligt. Men hur stora grupper rekommenderas för att det fortfarande ska vara en fungerande verksamhet både för barn och pedagoger?

Referenslista

Brodin, Marianne & Hylander, Ingrid (2003) *Att bli sig själv.* Trelleborg: Liber.

Bråten, Ivar (red.)(1998) *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Edenhammar, Karin (1982) *Åldersblandade barngrupper*. Stockholm: Liber.

Jonstoij, T & Tolgraven, Å. (2001) *Hundra sätt att tänka. Om Reggio Emilia pedagogisk filosof*i. Växsjö:Davidssons tryckeri AB.

Kvale. Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kärrby, Gunni (1990) *De äldre förskolebarnen - inlärning och utveckling*. Stockholm: Liber.

Lagrell, Kerstin (1991) *Åldersindelade avdelningar i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Lpfö (1998*)Läroplaner för förskolan*. Utbildningsdepartementet.

Sundell, Knut (1992) *Tripp Trapp Trull. En genomgång av forskning på åldersblandade grupper i svensk förskola och grundskola* (FoU-raport 1992:14) Stockholms socialförvaltning.

Sundell, Knut (1995) *Åldersindelat eller åldersblandat?* Lund: Studentlitteratur.

Svenning, Conny (2000) *Metodboken samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling klassiska och nya metoder i IT-samhället*. Eslöv: Lorentz förlag.

Elektroniska källor

Skolverket (2003) Gruppstorlekar och personaltäthet i förskola, förskoleklass och fritidshem
http://www.skolverket.se/publikationer Hämtad 2007-05-12

Skolverket (2002) grupper i förskolan- en kartläggning våren 2001
http://www.skolverket.se/publikationer Hämtad 2007-05-12

Intervju

Bilaga 1

Vad heter du?
Berätta om ditt arbete!
Hur många år har du arbetat? Antal år på den här förskolan?
Berätta om din utbildnings- och yrkesbakgrund?
Hur många barn har ni på er avdelning? Vilken ålder?
Är det någon av gruppindelningarna du har arbetat mer respektive mindre med?

Åldersindelat
Vilka är fördelarna för barnen med åldersindelat?
Vilka är fördelarna för pedagogerna med åldersindelat?
Vilka är nackdelarna för barnen med åldersindelat?
Vilka är nackdelarna för pedagogerna med åldersindelat?

Åldersblandad barngrupp
Vilka är fördelarna för barnen med åldersblandat?
Vilka är fördelarna för pedagogerna med åldersblandat?
Vilka är nackdelarna för barnen med åldersblandat?
Vilka är nackdelarna för pedagogerna med åldersblandat?
Hur påverkas avdelningens miljö och material med tanke på barnens ålder?
Finns det skillnader i organisationen och i rutiner jämfört med åldersintegrerat?
Viken gruppindelning föredrar du? Varför?

Varför väljer ni att övergå till åldersblandade avdelningar
Vilka motiv har varit viktigast till att ni vill förändra barngruppen?